

STAVBE, KJER SE JE VRŠILA ZDRAVSTVENA OSKRBA

Nadja Gartner-Lenac je v knjigi »Radovljiške družine v 18. stoletju - Radovljica mesto« našla stanovanja prvih zdravnikov. V tem času je bila navada, da so zdravniki »hodili na dom« in doma verjetno niso imeli ordinacij. Živel so v štirih hišah blizu vodnjaka, kasneje spomenika.

Prve (privatne) ordinacije

Jelovškova ordinacija (ok. 1900). Prvi podatek o pravi ordinaciji v Radovljici smo našli pri dr. Ignaciju Jelovšku. Živel je v Perčevi hiši, ordinacijo pa je imel ok. 1900 v Sartorijevi hiši.

Ga Mojca Sartori-Čebulj je opisala, kako so morali podreti leseno stavbo pred ordinacijo v Sartorijevi hiši (Mesto 36), da so lahko naredili obračališče za kočije (avtomobilov ok. 1900 še ni bilo).

Stopnice do ordinacije dr. Jelovška
Vir: družina Sartori-Čebulj

Vovsova ordinacija s čakalnico (1903-1937). Dr. Jan Voves je bil v Radovljici zdravnik v letih 1893-1938. Leta 1903 je sezidal vilo, v kateri je uredil ordinacijo s čakalnico.

Debevec (Vovsova) ordinacija (od 1938). V letih 1937-38 je dr. Jakob Rado Debevec prevzel Vovsove posle in tudi ordinacijo.

Vila dr. Vovesa, ok. 1920
Vir: DAR

Vila dr. Vovesa, ok. 1943
Vir: DAR

Op.: Detajl razglednice je iz časa, ko je v Vovsovi vili že služboval dr. Debevec.

Lazaret v graščini (1914-18). Med prvo svetovno vojno so v Radovljici ustanovili lazaret - bolnico za okrevanje ranjencev. Ko so ti okrevali so jih »poslali« na Soško fronto (fotografija odhod na Soško Fronto).

Po poročilu občinskega komisarja v Radovljici 29. maja 1941 je bil v Radovljici štab 5. pešadijskega bataljona z 2. sanitetno četo. Vojaški poveljnik je bil general Waldenfeld.

Lazaret v graščini - odhod na Soško fronto, 1914-18
Vir: družina Sartori-Čebulj

Slivnikova ordinacija (od 1927). Dr. Anton Slivnik si je svojo vilo sezidal leta 1927 in je v njej verjetno uredil tudi ordinacijo.

Slivnikova vila
Vir: arhiv družina Sartori-Čebulj

Slivnikova vila, od. 1935
Vir: arhiv Zvone Razinger

Ordinacija v Cestnem domu (od 1938). Dr. Janez Gantar je ordinacijo imel v prostorih nekdanjega Cestnega doma. Nekaj časa je delal tudi v prostorih Šlandrovega doma.

Cestni dom, 1940
Vir: Begunc smo junc (foto Janez Kocijančič, izrez)

Šarčeva ordinacija (od 1940). Dr. Janez Šarec je imel privatno ordinacijo v svoji vili, ki jo je sezidal leta 1940.

Šarčeva vila, ok. 1960
Vir: arhiv družine Šarec

ZDRAVSTVO MED OKUPACIJO

Prva ambulanta v graščini

Zdravstvo. Za varnost notranjdržavnega življenja posebno pomembna zdravstvena uprava je bila pridržana, v kolikor je bile uporabna, v ostalem pa je bilo zdravstvo izgrajeno v smislu nacionalsocialistične zakonodaje. Državni zdravstveni urad je bil opremljen s potrebnim osebjem in avtomobili, tako da je kos vsem zahtevam nemške zdravstvene uprave. Z velikopotezno izgraditvijo prostorov v pritličju službenega, poslopja so bili ustvarjeni potrebni prostori in pisarne za Gesundheitsamt (zdravstveni urad) in TBC-Fürsorge (skrbstvo proti jetiki). Ustvarjeni so pogoji, da se lahko izpolnijo na polju zatiranja epidemij in kug in nalezljivih bolezni ravno v času vojne naraščajoče izredne naloge za zdravstveno oskrbo. Moderno in ustrezno opremljena rentgenska naprava zajamči oskrbo jetičnih. Z občasno izvršenimi preiskavami skrbi nemški zdravnik za popis in zdravljenje bolnikov.

Državni zdravstveni urad je pod vodstvom uradnega zdravnika pričel s popolnim poslovanjem za Kreis Radmannsdorf. V tem Kreisu ni in ni bilo javne bolnišnice. V Aßlingu se je za časa prevzema uprave nahajala bolnišnica bratovske skladnice, ki je razpolagala s 30 posteljami. To število postelj pa nikakor ne zadostuje vsem zahtevam. Bolnike, ki so potrebni oskrbe v bolnišnici, morajo spraviti v bolnišnice v Gallenfelsu, Villachu ali Klagenfurtu.

Še pod jugoslovanskim gospostvom so se lotili gradnje nove bolnišnice za bratovsko skladnico, ki bi razpolagala a 100 posteljami. Gradnja te bolnišnice, ki jo je Kreis prevzel, se nadaljuje. In z dopolnilno stavbo, ki je v surovem stanju že gotova, je pridobljen prostor še za nadaljnjih sto postelj, tako da bomo dobili bolnišnico Kreisa z 200 posteljami. Tudi dom za sestre so že začeli graditi. Zagotovljena je celotna oprema bolnišnice.

Tudi na živinozdravniškem polju je zasigurana izpolnitev nalog. Izvršujejo se potrebna cepljenja, ogled mesa se povsod vrši, za ta posel se šolajo in preiskušajo tudi laiki.

Karawanken Bote, 24. 04. 1943

Graščina, 1943

Vir: DAR

Verjetno je pred graščino avto dr. Slivnika (razglednica je iz leta 1943).

Šolska ambulanca in zobozdravniško zdravljenje. V delu se nahajajoči načrt za pozidavo mesta se bo izvršil po končani vojni. Namesto stare in neuporabljive se bo postavilo novo do 5 ton nosečo tehtnico. Zelo se iz zdravstvenih razlogov čuti pomanjkanje mrliške veže s prostorom za raztelešenje, zaradi česar je v načrtu, da jo izgradijo. Nezdostno kanalizacijsko omrežje se bo povečalo, in je en del istega že gotov. Grade se nove ceste. Na lepšavo mesta se polaga posebna pažnja. Lepi parki so nastali. Promenadne ceste so v izgradnji, grdi objekti so bili odstranjeni, lepševalna dela zadovoljivo napredujejo. Mračna šola je zadobila lep izraz, notranja oprema je obnovljena, šolska ambulanca za preglede in zobozdravniško zdravljenje se bo v kratkem izgotovila. Mestna knjigarna je v času trimesečnega obstanka imela razveseljiv dobiček.

Karawanken Bote, 06. 06. 1942

ZDRAVSTVO V OSVOBODILNEM BOJU

Partizanska bolnica Stol 2. V letih naših partizanskih časov (1942 - 1945) je prav na podnožju Visokega vrha imel Cankarjev bataljon svojo bolnico pod imenom Stol 2, kjer je bil eden od zdravnikov dr. Branko Štangel iz Radovljice (kasneje primarij bolnice na Golniku). Bolnica je imela svoj preskrbovalni oddelek in lastno kuhinjo. Kuhar je bil »Murnčkov Jaka iz Podmesta«. V to bolnico je za strokovno pomoč prihajal tudi zdravnik dr. Miha Žemva iz bolnice Stol 1, katera je bila locirana v Podlonku. Na drugem koncu pobočja je bila klavnica živine za hrano. Velike količine govejih kosti in lobanj so bile po kotanjah še leta 1946, ko smo gradili kočo. Ves zbegan sem opazoval te velike količine kosti. Možakarji so se norčevali in mi govorili, da so to kosti divjih bivolov, ki so se med seboj borili. Konci verig in zank na smrekah pa so pričali, da so živino po usmrtitvi zaradi obdelave (razkosanja), tam obešali.

Bolnico so takoj leta 1945 preselili na Bled v hotel Toplice.

Napisal: Franci Valant, p. d. Benč

ZDRAVSTVO PO OSVOBODITVI

Partizanska ambulanta v šoli / ambulanta v stavbi bivšega Landrata. Maja meseca 1945 je v "Dovu" pod cerkvijo Gogalov Tine (je že pokojni) mene s pištolo ustrelil skozi koleno. Takrat so partizani imeli začasno bolnico v osnovni šoli v Radovljici. Tja so namestili tudi mene. Ker pa sem bil med štirimi ranjenci v razredu jaz edini otrok so me premestili v ambulanto na hribu v to nemško stavbo! Že takrat sta tam ordinirala dr. Slivnik in dr. Šarec - bila je organizirana ambulanta. Tam sem bi do konca junija 1945 nato so me dali domov!

Vir: NN (želi ostati anonimen)

Na hribu tam kjer je otroški vrtec je bila med okupacijo nemška ambulanta. V njej pa so imeli prostore tudi gestapovci.

Vir: NN (želi ostati anonimen)

Baza za repatriacijo.

Baza za repatriacijo. Baza za repatriacijo Radovljica je bila urejena konec maja ali v začetku junija 1945. Prostore za sprejem repatriirancev so pripravili v barakah na polju ob poti iz Lesc proti Radovljici, ki so jih postavili že Nemci. Barake so sproti urejali, dopolnjevali, opremljali, tako daje baza lahko sprejela do 1500 ljudi dnevno. Delo je potekalo v sodelovanju vojaških in civilnih oblasti, s pozivi pa so se obračali na prebivalstvo, naj podpirajo njihova prizadevanja z zbiranjem prispevkov v blagu, hrani in denarju. Začetki delovanja so bili kot povsod drugje tudi v bazi Radovljica zelo težki. Komandant je v prvih dneh junija 1945 poročal Štabu za repatriacijo v Ljubljano, da so slabo opremljeni. Pripravljene so bile le tri barake, v katerih ni bilo mogoče zadostiti vsem pogojem za delovanje baze. Toda iz dneva v dan se je stanje popravljalo, prihajala so podrobnejša navodila, predvsem pa pomoč v opremi, pritegnili so tudi večje število ljudi za delo. Zmogljivost baze je bila v mesecu juliju že veliko večja.

V bazi Radovljica je delalo od 20 do 30 ljudi. Sprejemni center je imel komandanta, politkomisarja, referente za intendanco, saniteto, promet, sindikat, socialno skrbstvo, personal, propagando in seveda administratorje, kurirje, kuharice, spremljevalce repatriirancev na poti iz baze proti domu, ljudi, ki so pomagali v ambulanti, skrbeli za čistočo itd.

Ambulanta. Izredno pomembno delo v bazi je opravljal sanitetni referent in skupina, ki je delala z njim. V Radovljici so postavili ambulanto in higiensko ekipo, ki je sčasoma pridobila vse več opreme (npr. aparate za dezinfekcijo in dezinsekcijo) in je vse boljše skrbela za primerne higienske razmere v bazi. Zdravila in sanitetni material ter razno opremo so dobivali preko Komande mesta Radovljica. Bolne ljudi, potrebne bolnišnične nege, so pošiljali v vojno bolnico, pa tudi v civilne bolnišnice. Prve dni, ko je baza pričela delovati, je vodil sanitetno področje Franc Burja, nato pa je v Radovljico prišel Korošec Franc Warum, študent medicine (8 semestrov), ki je vodil delo do konca septembra 1945, ko je odšel domov na Koroško. Nasledil ga je Janko Kryzanovski, do tedaj pomočnik sanitetnega referenta, Zdravniku je bilo v pomoč dodeljeno zdravstveno osebje. Pri sistematskih pregledih so ugotavljali, da je bilo veliko ljudi bolnih na pljučih, da so bili podhranjeni in slabokrvni. Marsikdo je zbolel na dolgi poti povratka, ki je pogosto trajal dneve in tedne. Tako je v poročilu dr.

Ladislava Pirca, ki je spremljal transport Jugoslovanov iz Prage, zapisano, da je na poti, ki je trajala mesec dni, umrlo 8 ljudi, imeli so 260 primerov, kjer je moral posredovati zdravnik, moral je amputirati nogo, asistirati pri porodu, kajti med potjo je bilo nemogoče težje bolnike oddati v bolnišnico. Ambulanta, ki je bila v Radovljici pripravljena za najnujnejše primere, je sprejela 15 bolnikov. Na novo so že mesecu juniju 1945 zgradili komoro za razuševanje obleke in posteljnine, kopalnice, v gradnji pa je bila tudi čakalnica za namestitev ljudi, preden so jih zdravniško pregledali.

Baza za repatriacijo v Radovljici je svoje zadolžitve vzorno opravljala vse do 8. novembra 1945, ko so razmere pokazale, da ni več potrebna in je zaključila svoje delo

Vir: Baza za repatriacijo Radovljica (avtorica Metka Gombač / Kronika 1994).

Stavbe, kjer je bilo organizirano zdravstvo (po 2. sv. vojni):

ZDRAVSTVENI DOM

med vojno, po vojni

Zdravstvena služba se je pred drugo svetovno vojno vršila v graščini ter v privatnih ordinacijah. Tudi med vojno so zdravstveni delavci delali v privatnih ordinacijah in v graščini. / Vir: Marjana Grm

Do leta 1942 v graščini ni bilo nobene ambulante ali zdravstvene ustanove. / Vir: Jaka Sartori.

AMBULANTNA BOLNICA

neposredno po koncu vojne

Vključevala je bolnišnični in ambulantni del. Vodil jo je dr. Bartol Keržan. Še vedno v graščini.

AMBULANTNA BOLNICA

ZDRAVSTVENI DOM

poleti 1945

Leta 1945 v poletnih mesecih sta se ločila Ambulantna bolnica in Okrajni ZD, ki se je selil v hišo bivšega nemškega okrajnega načelnika.

Neposredno po koncu vojne je imela Radovljica javno zdravstveno ustanovo, ki se je imenovala Ambulantna bolnica. Vodil jo je dr. Bartol Keržan, v njej pa je delal tudi okrajni zdravnik dr. Anton Slivnik. Vključevala je bolnišnični in ambulantni del. Leta 1946 so se trudili, da bi ambulantna bolnica obstala, hkrati pa so predlagali, da se začasna ambulanta uredi v hiši bivšega nemškega okrajnega načelnika (pravilno deželnega svetnika op. p.) na Kopališki 10. Tako se je zgodilo. V graščini je še nekaj let ostal rentgenski aparat ter otroška in materinska posvetovalnica. Rentgenska slikanja so tam opravljali še kasneje, saj so imeli tudi temnico. Na novo lokacijo na Kopališko 10 so aparat prenesli okrog leta 1947. Nameščen je bil v pritličju ob ordinaciji dr. Janeza Šarca. Zdravstvena ambulanta je bila pravzaprav vila, ki ni bila prilagojena za izvajanje zdravstvene dejavnosti. To je bila hiša prejšnjega srezkega načelnika - načelnika nemškega Landrata (land - dežela, rat - svetnik / deželni svetnik op. o.). Stavba je bila zaplenjena v letih 1945-48. Ker je bila to stanovanjska vila je bila potrebna kasneje adaptacija.

Vir: Zdravstveno varstvo in zdravstveni delavci v Radovljici in okolici v obdobju med leti 1945 in 1953 (avtorica Marjana Grm; Zdravstvena kultura v Radovljici in okolici nekdanj in danes, izdano 2003).

Stavbe, kjer je bilo organizirano zdravstvo (načrt OLO I. 1947):

ZDRAVSTVENA AMBULANTA 1947-1974

Kasneje, ko sem že plavala, smo imeli redne letne zdravstvene preglede v objektu, kjer je sedaj socialna služba (na Obli Gorici, Kopališka 10). Mene in ostale plavalce je vedno pregledoval dr. Černe Zdravko. Spomnim se tudi rentgena.

Tam je bila tudi zobna ambulanta z dr. Pikelj Jožem in kasneje njegovo asistentko Doro Prešeren - Oblak.

Napisala: Marjana Melink

AMBULANTA (Kopališka 10)

Zdravstvena ambulanta (v hiši bivšega nemškega okrajnega načelnika na Kopališki 10; zgrajeno med vojno) je bila pravzaprav vila, ki ni bila prilagojena za izvajanje zdravstvene dejavnosti. Zato je bila leta 1953 adaptirana.

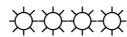

Okrajni Zdravstveni dom, pred 1960; (od 1945-74)

Vir: Arhiv Pristavec

**Dentist Alojzij Ahac med delom – stara ambulanta
Vir: arhiv družine Ahac**

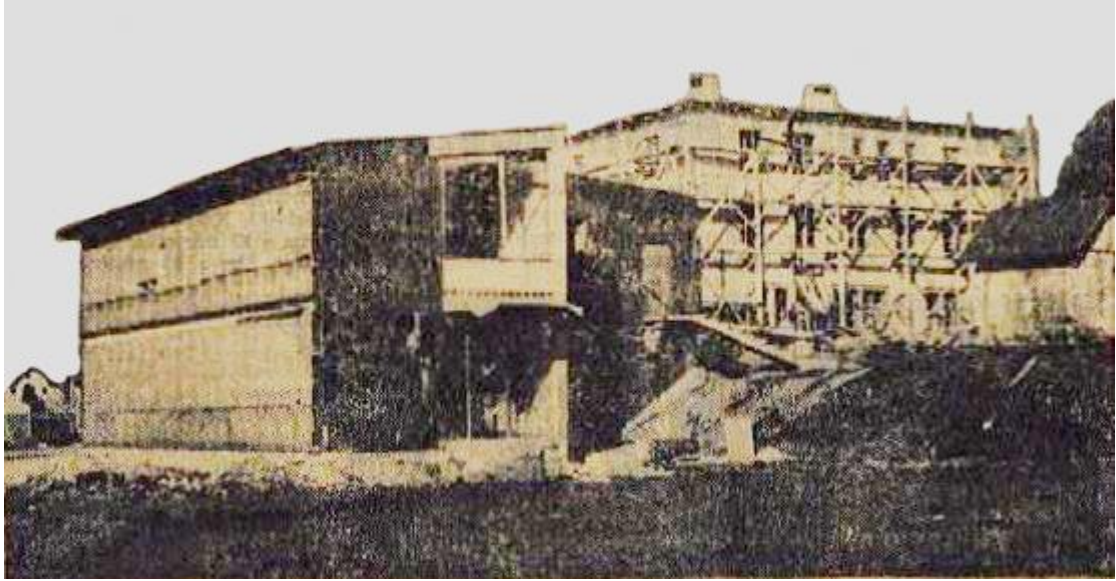

ZDRAVSTVENI DOM RADOVLJICA (Kopališka 10)

Op.: Po letu 1947 se preimenuje v Zdravstveno ambulanto (zato se je ohranilo ime »Stara ambulanta«). V letih 1957-1961 je bil dograjen poseben paviljon, selitev v novo stavbo (poleg kopališča) pa se je izvedla v letih 1969-74, ko je bil dograjan nov Zdravstveni dom (Kopališka 7).

Nova zobna ambulanta. Radovljica. Za delavski praznik 1. maj bodo tudi v Radovljici odprli novo zobno ambulanto. Razen zobne ambulante bo v tej stavbi še dispanzer za otroke in šolska poliklinika. V stari stavbi, ki jo prav sedaj adaptirajo, pa bo splošna ambulanta in uprava. Gradnja stavbe za zobno ambulanto se je precej zavlekla in traja že štiri leta. Sedaj čakajo samo še na izdelavo posebne vrste oken. Z otvoritvijo novih prostorov se bo zdravstvena služba v Radovljici precej izboljšala.

Vir: Glas, 10. 4. 1961

Vir: Glas, 10. 4. 1961
Računalniška obdelava: Kopirnica Sodja

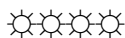
Gradnja prizidka (posebnega paviljona), april 1961
Vir: Foto-kino klub Alpa Radovljica

Stavba na Kopališki 7 (ko v njej še ni bilo Zdravstvenega doma), ok. 1960

Vir: arhiv Aleks Čebulj

Op: V tem času je bil na tej lokaciji verjetno še vrtec.

Kaj je z gradnjo zdravstvenega doma v Radovljici? / Samovoljne spremembe načrtov – gradnja brez prave kontrole – nad 11 milijonov dinarjev večji izdatki.

Radovljica, maja. – Na zadnji seji Občinskega ljudskega odbora v Radovljici, ki je bila preteklo sredo, so med drugim odborniki največ razpravljali o gradnji zdravstvenega doma v Radovljici. Zaradi vse večjih zdravstvenih potreb je zdravstveni dom v Radovljici nujno potreben, saj sedanji prostori, kjer je splošna ambulanta, sploh ne ustrezajo potrebam.

Zato so se v Radovljici že pred tremi leti odločili za gradnjo novega zdravstvenega doma. Toda ta še danes ni dograjen, razen tega pa je že precej prekoračena predračunska vsota. Kakšni so vzroki za te nepravilnosti, je pregleдалa štiričlanska komisija in na seji poročala odbornikom ObLO Radovljica.

Komisija je med drugim ugotovila, da so bili načrti za gradnjo zdravstvenega doma v Radovljici 1960 leta na reviziji pri Okrajnem ljudskem odboru v Kranju, še isto leto pa je bilo izdano tudi gradbeno dovoljenje. Predračunska vsota projektanta je tedaj znašala 18,518.270 dinarjev, izvajalca del pa 22,317.206 dinarjev. Sedaj pa so predračunsko vsoto prekoračili že za 11, 739.908 dinarjev.

Da so porabili toliko več sredstev že doslej, ko dom še ni dograjen, je vzrok ta, ker se je neki zdravnik spomnil, da je potrebna še ginekološka in ženska ambulanta. Kasneje, ko je prišel v Radovljico nov zdravnik, so spet vse spremenili, in sicer po nasvetu strokovnega zdravstvenega kolegija, da jan spodnje prostore zdravstvenega doma preuredijo samo v splošno preventivno ambulanto. Vse te spremembe pa so prav gotovo vplivale na podražitev gradbenih del.

Potem so bila tu še razna obrtniška dela na zgradbi, za katera sploh v Jugoslaviji ni bilo moč dobiti materiala. Omenimo naj samo primer, da so mislili najprej narediti streho iz aluminijaste pločevine, a se je kasneje nekdo premislil, da naj bo streha iz valovite aluminijaste pločevine, ki jo edina tovarna »Impol« v Slovenski Bistrici serijsko sploh ne izdeluje. Poseben problem so predvideni radiatorji za centralno kurjavo, ker so takih dimenzij, ki jih pri nas sploh ne izdelujejo, potem okovja za okna, sprememba fasade, itd.

Vse to se je projektant sproti izmišljeval na samem gradilišču, kjer je tudi sproti risal posamezne detajle. Za vsakokratni obisk na gradilišču pa je dobil projektant izplačanih 3000 dinarjev in je vsega skupaj dobil že 138.249 dinarjev, za gradbeni nadzor pa je bilo izplačanih že 60.275 dinarjev.

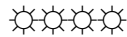
Investitor do 3 faze gradbenih del je bil Zdravstveni dom v Radovljici, od tu naprej pa Občinski ljudski odbor Radovljica. Izvajalec gradbenih del je bilo SGP »Gorenjc« iz Radovljice. Napaka je bila napravljena tudi v tem, ker po končani 3 fazi gradbenih del niso z gradnjo zdravstvenega doma nadaljevali, marveč so čakali polne 4 mesece, da so sklenili novo pogodbo z gradbenim podjetjem SGP »Gorenjc«.

Kdo je pravzaprav kriv za vse te nepravilnosti. Prav gotovo v največji meri projektant, saj so dela izvajali kar mimo potrjenega projekta in so v času gradnje stalno nekaj spreminjali. Brez dvoma pa velik del odgovornosti nosita tudi oba investitorja: ObLO Radovljica in Zdravstveni dom ter nadzornik gradbenih del, ki kot uslužbenec ObLO

sploh ni obveščal Občinski ljudski odbor o teh nepravilnostih. Razen tega pa so za vse te pomanjkljivosti pri gradnji vedeli tudi nekateri drugi odborniki ljudskega odbora, vendar niso nikoli o tem povedali na sejah ObLO. Občinski ljudski odbor v Radovljici ni imenoval niti gradbenega odbora, ki bi nadzoroval gradnjo in so šle tako vse te napake mimo njega.

Kot so izrazili željo nekateri odborniki, bi bilo potrebno v prihodnje zaposliti pri Občinskem ljudskem odboru v Radovljici gradbenega strokovnjaka, ki bi se ukvarjal s temi problemi, da ne bi prišlo več do takih nepravilnosti. Računajo pa, da bodo nov zdravstveni dom v Radovljici odprli že 15. Junija. / M. Ž.

Vir: Glas, 20. 5. 1961

MATERINSKI DOM

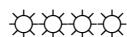
1947

Materinski dom, od. 1939; (od 1947 do ...)

Vir: Gorenjski muzej Kranj

Op.: Od leta 1947 je bil v Okrevališču Poštne hranilnice (tudi Poštnem domu) Materinski dom. Vsaj do leta 1955, ko ga je vodila dr. Ida Vidic.

OKRAJNA REŠILNA POSTAJA

1947-1967

Okrajno reševalno postajo so v Radovljici vzpostavili okupatorji med vojno. Reševalna postaja je po vojni v Radovljici ostala vse do leta 1967, ko so jo premestili na Bled. Eden izmed šoferjev Reševalne postaje je bil Jožef Teran.

Poškodba Terana. Radmannsdorf / Dve nezgodi. Pretekli teden si je zlomil desno roko predstojnik garaže krajevnega Rdečega križa Josef Teran; padel je pri žetvenih delih z lestve.

Karawanken Bote, 15. 09. 1943

Reševalni vozili Okrajne rešilne postaje Radovljica, med vojno
Vir: arhiv Tomislav Toman

Op.: večje vozilo znamke Opel-Blitz, manjše Opel-Super.

Vozila Reševalne postaje Radovljica
Vir: arhiv družine Teran

Op.: Opel-Blitz, Opel-Super, Jeep (?) in Škoda.

Zaporedje šoferjev rešilnega avtomobila: 1. Mencinger Janez od 1938-1947 (stanoval je v gasilskem domu), 2. Teran Jože, 1947-1956 (stanoval je v Gubčevi

ulici zraven Tevža), 3. Cerar Franc, 1956-1968 (stanoval v novem Predtrgu), 4. Erman Šimen, 1968-1975 (stanoval doma na Cesti svobode - ob bivši klavnici). Potem se ustanovi Rešilna postaja v okviru ZD Radovljica. Eden od šoferjev je zopet Predtržan - Kene Slavček (moj sosed).

Vir: napisal Franci Valant, p. d. Benč (februarar 2016)

Osebe Reševalne postaje Radovljica

Vir: arhiv družina Teran

Stojijo od leve: 2. Janez Mencinger, 3. Šimen Erman, 5. z Lancovega, 6. Franc Cerar.

Kaj je z rešilnim avtom v Radovljici. Rešilna postaja Radovljica ima zelo velik okoliš, njen avto pa stoji že ves mesec. Ljudje, ki potrebujejo nujno zdravniško pomoč morajo najemati privatne luksuzne avtomobile za prevoz težkih bolnikov v bolnišnice. Zato se sprašujejo, zakaj stoji rešilni avto v Radovljici izven obrata. Pozanimali so se na rešilni postaji in zvedeli, da je avto brez gum, a ne po krivdi rešilne postaje, ampak po krivdi neupoštevanja prošnje za nove gume.

Rešilna postaja je že pred enim letom poslala preko pristojnega ministrstva za zdravstvo prošnjo za nove gume, a jih rešilna postaja še do danes ni dobila, čeprav je bila potreba za nove gume že tedaj predvidena. Zato rešilni avto stoji že ves mesec „bos“, kakor pravijo temu šoferji.

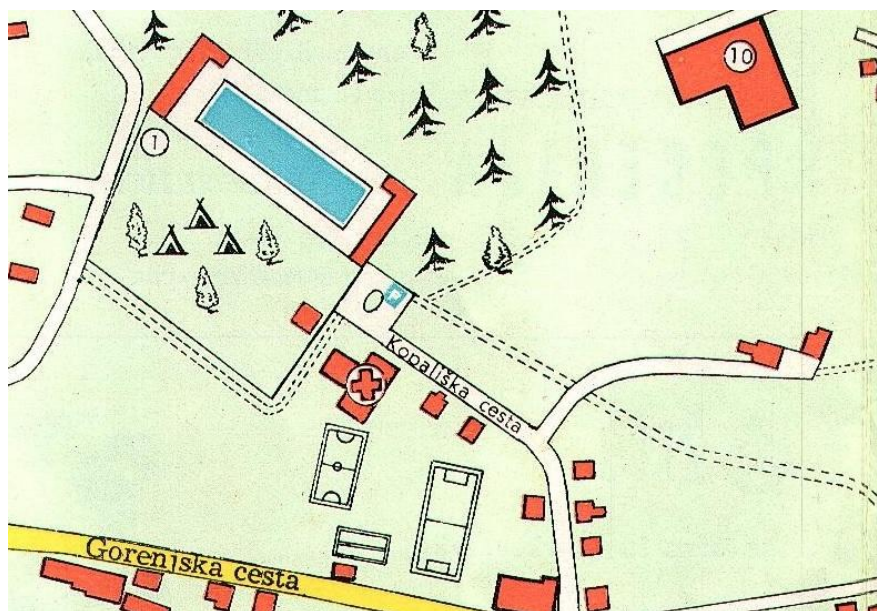
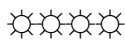
Potreba novih gum je nujna. Avto mora služiti svojemu sanitetnemu namenu. Poleg tega pa služi tudi prostovoljni gasilski četi v Radovljici, ki je najbolj požrtvovalna v okraju in ki se je v zadnjem času odlikovala pri gašenju v Ljubnem in pri gašenju gozdnih požarov.

Vir: Jeseniški kovinar, 2. 4. 1949

Radovljiški okraj ima nov rešilni avtomobil. V radovljiškem okraju so že dalj časa čutili potrebo po lastnem rešilnem avtomobilu, ki bo služil vsem, potrebnim zdravniške pomoči. Doslej so bili navezani na rešilni avtomobil na Jesenicah..

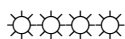
Novi rešilni avto je moderno opremljen. Ima tri ležišča in dva sedeža. Te pridobitve bodo veseli zlasti tisti, ki so zdravniške pomoči nujno potrebni.

Vir: Gorenjski glas, 22. 3. 1952

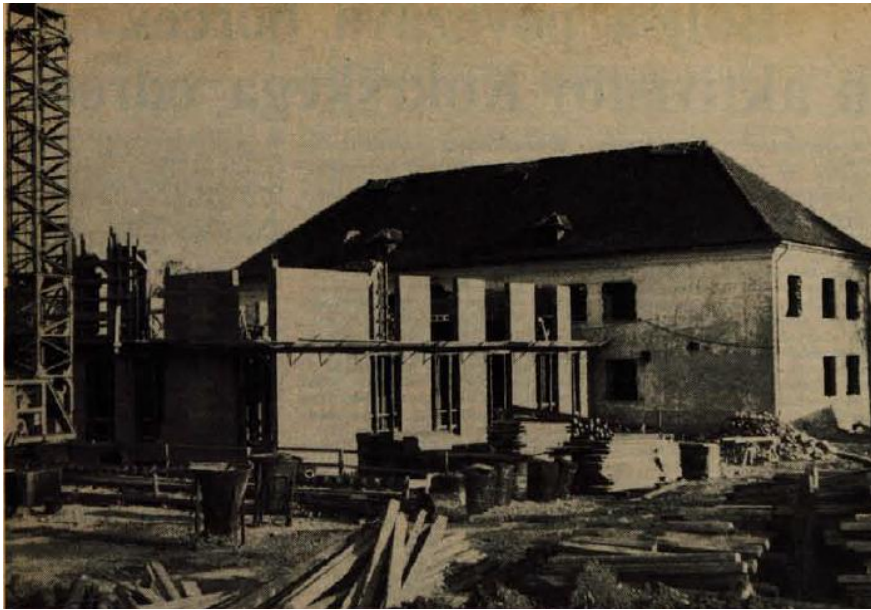

Načrt mesta Radovljica – z vrisanim Zdravstvenim domom, 1973

Vir: TD Radovljica (avtor Ropret)

Zdravstveni dom Jesenice – zdravstvena enota Radovljica

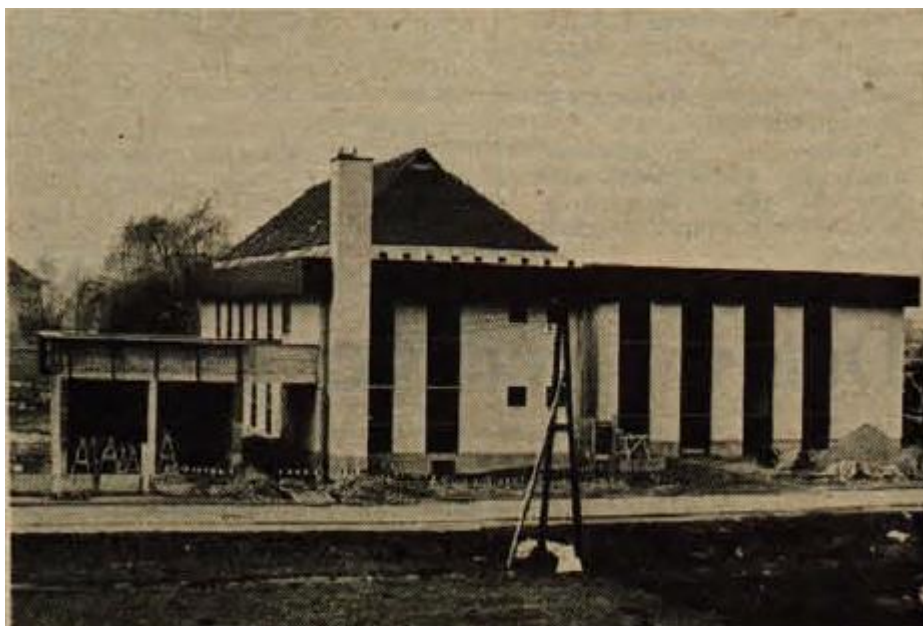

Jeseni nov zdravstveni dom. Zdravstvenim delavcem v Radovljici se bodo delovni pogoji kmalu izboljšali. Po preureditvi nekdanje vzgojno-varstvene ustanove v Radovljici in z dograditvijo novega dela bodo dobili nove prostore. S tem pa se bodo izboljšali tudi zdravstveni pogoji za prebivalce Radovljice.

Že nekaj let so imeli v Radovljici precej težav zaradi neustreznih prostorov v zdravstvenem domu. Ob različnih variantah pa so nazadnje le našli rešitev. Ko so lani zgradili novo šolo, so v staro preselili vrtec, iz neustreznih prostorov v graščini pa učence posebne osnovne šole. Po preselitvi vrtca in sedmih družin v nova stanovanja so lahko začeli preurejati stavbo, kjer bo v prihodnje zdravstveni dom. Predvideno je, da bo nov zdravstveni dom, ki bo veljal okrog 5 milijonov dinarjev, končan do letošnje jeseni.

Takoj po preselitvi pa bodo v starem zdravstvenem domu uredili vzgojno-varstveno ustanovo, v kateri bo prostora za okrog 160 otrok. / A. Ž.

Vir: Glas, 11. 4. 1973

Čez kakšna dva meseca bo odprt nov zdravstveni dom v Radovljici. Novi prostori bodo v obnovljenem otroškem vrtcu, h kateremu so dogradili še prizidek. V novi zdravstveni ustanovi bodo zdravstvene in zobozdravstvene ambulante. Po otvoritvi bodo prostore sedanjega zdravstvenega doma preuredili za varstvo otrok. / A. Ž. – Foto: F. Perdan

Vir: Glas, 30. 1. 1974

Bo mar gradnja ustavljena? Za spoštovanje poprejšnjih dogovorov se je izrekel svet gorenjskih občin, potem ko je razpravljal o prekoračitvi investicije za adaptacijo in novogradnjo objekta zdravstvene enote Radovljica. Gradnja gre zdaj že h koncu, vendar pa se je pokazalo, da so stroški zelo presegle predvideno vsoto.

Enota jeseniškega zdravstvenega doma v Radovljici je vse do pred kratkim opravljala svoje delo v neprimernih prostorih, menda kar v najslabših med zdravstvenimi institucijami na Gorenjskem. Ko je bil pri skupnosti zdravstvenega zavarovanja Kranj ustanovljen sklad za izboljšanje in napredek gorenjske zdravstvene službe, se je pokazala rešitev problema med drugim tudi za radovljiško zdravstveno enoto. Investitor adaptacije sedanje zgradbe in prizidka je bila sprva skupščina občine Radovljica, ki je tako, kot je bilo s sklepom sveta gorenjskih občin določeno, prispevala tudi 8 odstotkov investicijske vsote. Kasneje pa je občina investitorstvo prenesla na Zdravstveni dom Jesenice. Predračun za gradbena in obrtniška dela je leta 1972 znašal 4.3 milijona novih din. Kasneje pa se je ugotovilo, da v tej oceni niso bile upoštevane tudi vse napeljave kot so elektrika, centralna kurjava in drugo, razen tega pa se je gradbeni program še razširil. Za takšno razširitev pa seveda dodeljena sredstva iz sklada ne zadostujejo. Po predračunu naj bi za dokončanje stavbe potrebovali 9.2 milijona novih din. Investitor je sedaj zbral 7 milijonov din iz prispevkov sklada za lansko in za letošnje leto, sem je všteti tudi prispevek radovljiške občine in pa lastni prispevek, vendar pa je zmanjkalo še 2.1 milijona din. Če bi bil ta denar zagotovljen, bi bila stavba nared v dveh mesecih.

Razprava na svetu gorenjskih občin je bila zaradi razširitve te gradnje tako po kvadraturi kot zaradi nekaterih dodatnih elementov, ki jih prejšnji idejni načrt ni upošteval, dokaj živahna. Člani sveta so menili, da bi bilo treba bolje gospodariti z združenimi sredstvi v zdravstvu. Del krivde pade vsekakor na pomanjkljive idejne

načrte, del pa tudi na samo razdeljevanje investicijskih sredstev med zdravstvene zavode, saj kakega pravilnika o tem vse do sedaj ni bilo; osnutek pravilnika je pripravljen šele sedaj in bodo o njem razpravljale občine prihodnji mesec. Ker so člani sveta gorenjskih občin vztrajali na sklepih sprejetih na eni poprejšnjih sej, med njimi je tudi ta, da prekoračene investicije prevzamejo občine, bo o tem svojo besedo morala povedati še radovljiška občina. Ker pa je ta prispevala h gradnji že 715.000 novih din, je težko reči, iz katerega vira bo priteklo še dobrih 2 milijona din za dokončanje zgradbe. Ustavitev del ne bi bila ravno najboljša rešitev in ne edini izhod. – Da ne bi bilo še kakšnih neljubih presenečenj, je svet gorenjskih občin zahteval poročila še o drugih investicijah sklada. / L. M.

Vir: Glas, 27. 2. 1974

V Kopaljski ulici v Radovljici so v petek dopoldne odprli nove prostore Zdravstvenega doma Jesenice – zdravstvena enota Radovljica. Nekdanjo stavbo so adaptirali in dogradili nov trak. Za okrog 14.000 prebivalcev Radovljice in okoliških krajev v občini bo v zdravstveni enoti splošna ambulanta, zobozdravstvena ambulanta, otroški dispanzer, dispanzer medicine dela, laboratorij, rentgen in oddelek fizioterapije. Gradnja tega objekta skupaj z opremo je veljala prek 8.3 milijona dinarjev. Glavni del sredstev, okrog 6 milijonov dinarjev, je prispeval sklad skupščine skupnosti zdravstvenega zavarovanja Kranj, razliko pa radovljiška občinska skupščina in kolektiv Zdravstvenega doma Jesenice iz ustvarjenih amortizacijskih sredstev. Delo v novih zdravstvenih prostorih bo steklo po prvomajskih praznikih, prostore pa je v petek odprl predsednik sveta za zdravstveno in socialno varstvo radovljiške skupščine Stanko Meglič. Stare prostore, kjer je bila doslej zdravstvena enota, bodo v občini začeli preurejati za vzgojno-varstveno ustanovo. / A. Ž.

Vir: Glas, 30. 4. 1974

Novi Zdravstveni dom, 1978
Vir: Marjana Grm (v knjigi)

Zdravstveni dom Radovljica, 1985
Vir: DAR (TD Radovljica, foto Miran Kambič)
Op.: Detajl razglednice.

Zdravstveni dom Radovljica, 2010
Vir: kraji.eu

.....

Nerealizirani načrti:

Radovljiške novice.

Stara šola in šolski vrt sta bila pretečeni teden na javni dražbi prodana. Šolo je kupil g. Bahovec, trgovec iz Ljubljane za 7000 K, šolski vrt (pod »Oblo gorico« pri novih hišah) pa tukajšnji zdravstveni zastop, kjer se namerava sezidati okrajna bolnišnica. Bolnišnica je v Radovljici jako potrebna. Pripomniti pa moramo, da ta prostor ni nikakor za bolnišnico pripraven. Ne glede na to, da je prostor majhen, ter samo za zgradbo poslopja zadosti velik, ne pa tudi za vrt (moderne bolnišnice imajo ter morajo imeti obširne vrtove in izprehajališča), uvaževali se mora tudi njegova lega. Šolski vrt je kakih 100 korakov oddaljen od novih hiš, torej v kraju, kjer se mesto najbolj razširja. Torej na takem kraju naj se napravi bolnišnica in takorekoč zazida prostor razširjajočemu se mestu. — Nihče ne bo postavil hiše blizu bolnišnice, vsak kdor zida novo hišo, izkuša dobiti za isto tak prostor, kjer bi prihajal svež zrak v sobe. — Koliko bodo vredna stanovanja v imenovanih novih hišah potem, ako se zgradi bolnišnica? Gotovo se bodo hišni najemniki ali izselili ali pa zahtevali, da se jim najemščina izdatno zniža, ker v njih sobah ne bodo več uživali svežega gorskega zraka izpod Stola, temveč smrad razkuževalnih sredstev iz bolnišnice. Poglejmo v večja mesta! Ali niso umno zgrajene bolnišnice vse zunaj mesta? Upamo, da bodo hišni lastniki, kakor tudi občinski zastop pravočasno posegli vmes in preprečili to namero, katera bi znala imeti za vedno slabe nasledke za razvijajoče se mesto Radovljico.

Gorenjec, 23. 12. 1905

Radovljiske novice. Občinska seja z dne 7. Februarja t. l. Začetek ob 7. uri zvečer. Predseduje župan g. dr. Janko Vilfan; navzočih 10 odbornikov. - Občinski računi za l. 1904 so so pregledali. - Kot zaupnika glede pokončavanja prašičje kuge se izvolita gg. Vurnik in Sartori. - Dve pritožbi proti predpisu pasje pristojbine se kot neutemeljeni zavrneli. - Odda se odborov sklep glede točenja in prodaje žganja in drugih opojnih pijač v hiši Hudovernikovih dedičev. - Dacarju Jakobu Simi se dovoli za pobiranje užitnine nagrada, istotako obč. tajniku za vestno sestavljen račun. - Glede naprave rovišča ob Derničevi hiši se izvoli poseben odsek, da preišče zadevo in v prihodnji seji stavi primerne pogoje. - Sklene se, da se občinska pisarna preseli v graščino in se županstvu naroči, da napravi z graščinskim oskrbništvom primerno najemno pogodbo. - Odobri se naknadno pritožba županstva zoper odlok okrajnega šolskega sveta glede prispevkov za šolske potrebščine, kolikor se tiče novih naprav, ki naj bi se poplačale iz skupila za staro šolsko poslopje. - Gospodu županu se izreče enoglasna in ob splošnem odobravanju priznanje in zahvala za energične nastope zoper to, da bi se prejšnji šolski vrt prodal zdravstvenemu zastopu, ki bi tam zidal bolnišnico za nalezljive bolezni, obenem se bo poskrbelo, da se za bolnišnico dobi primeren prostor. - Sklene se, da se postržeje veje v drevoredu, kolikor ovirajo promet na cesti. - Poštno ravnateljstvo v Trstu se naprosi, da napravi nabiralnik za pisma na hranilničnem posloju, da dalje skrbi zato, da se nastavi za Radovljico in okolico, ker se je mesto v zadnjih letih zelo razširilo, še en pismonoša in da se nedeljski počilek za pismonošo uredi tako, da se pisma raznašajo od 8. do 10. ure.

Gorenjec, 10. 02. 1906

Zdravstvo (članki)

Osnova naj bodo dobri programi / S plenuma o problemih zdravstva. Radovljica, 6. januarja – Včerajšnjega plenuma Občinskega odbora SZDL so se razen članov plenuma udeležili tudi zdravstveni delavci in drugi predstavniki zdravstvenih ustanov teč člani sveta za zdravstveno in socialno varstvo, saj so bili na dnevnem redu plenuma problemi zdravstvene službe v radovljiški komuni. Udeležba na plenumu je bila dobra, razprava pa živahna, vendar skoraj ni načela konkretnih večjih problemov. Največ je bilo govora o nagrajevanju in stimuliranju zdravstvenih delavcev, o težavah, ki nastajajo ob svobodni izbiri zdravnika, o preobremenjenosti zdravstvenih delavcev, ki ji sledijo površni zdravniški pregledi, o obnovi slabše opremljenih zdravstvenih domov (kot na primer ZD Bled) in o drugem. Na osnovi zaključkov, ki jih je sprejel plenum, bodo izdelani sklepi, s katerimi bodo seznanjeni vsi zdravstveni domovi in druge zdravstvene ustanove, krajevni odbori SZDL in prizadete gospodarska organizacije.

Na območju radovljiške občine so sedaj sledeče zdravstvene ustanove: Zdravstveni dom v Radovljici z zdravstvenimi postajami v Kamni gorici, Kropi in Lipnici, Zdravstveni dom Bled in Zdravstveni dom Bohinjski. Razen teh zdravstvenih domov, ki opravljajo predvsem splošno zdravstveno službo in preventivno zdravstveno varstvo, je na tem območju še obratna ambulanta Tovarne verig Lesce, Bolnica za duševne bolezni v Begunjah in klimatski zdravilišči v Bohinju in v Dvorski vasi pri Begunjah. Tu naj omenimo še lekarni na Bledu in v Radovljici, v Bohinju pa bo tudi v kratkem odprta. Preteklo leto je bil formiran tudi zdravstveni center (naloge centra naj bi opravljal ZD Bled), vendar še ni začel z delom. Ker pa so naloge takih centrov za

uspešno zdravstveno varstvo zelo vežne, bi moral svet za zdravstvo bolj poskrbeti za to, da bodo zdravstvenemu centru zagotovljene vse možnosti za delo.

Iz poročila – podanega na plenumu – je bilo razvidno, da so kolektivi zdravstvenih zavodov zelo aktivno sodelovali pri izdelavi pravil svojih zavodov, vendar so se pri izdelavi pravilnika o delitvi dohodka preveč orientirali predvsem na to, da si zagotovijo čim višje osebne dohodke. Pri vseh treh zdravstvenih zavodih (ZD Bohinj, Bled, Radovljica) je razmerje med osebnimi dohodki in skladi 95 : 5. Le v Bolnici Begunje je razmerje nekoliko boljše, saj so tu namenili za sklade 15 odstotkov čistega dohodka. Zdravstveni delavci so v razpravi ta svoj ukrep zagovarjali s tem, da so si želeli zagotoviti le ustrezne osebne prejemke in da bodo ob koncu leta, če bodo rezultati finančnega poslovanja ugodni, to razmerje popravili v korist skladov.

Tu pa je potrebno omeniti še eno nepravilnost. Pravilnike so v zdravstvenih zavodih izdelovali, ne da bi pri tem izdelali temeljit program dela zdravstvene ustanove in perspektivni program dejavnosti in razvoja zdravstvene službe, kar bi edinole omogočilo izdelavo dobrih pravilnikov. Dobri programi dela bi morali biti osnova za organizacijo zdravstvene službe in za njeno financiranje ter plačevanje zdravstvenih storitev.

Ko je komisija za družbeno upravljanje proučevala ta problem, je ugotovila, da nosita del odgovornosti za te nepravilnosti tudi ObLO in svet za zdravstvo, ki sta se s temi problemi premalo ukvarjala in tudi nimata pravega pregleda nad delom zdravstvenih ustanov. / - S. M.

Vir: Glas, 3. 2. 1962

V Radovljici proti zasebni praksi. Dober mesec in pol so v radovljiški občini tekle razprave in pogovori o prošnjah treh zobozdravnikov, ki so želeli odpreti zasebne zobozdravstvene ordinacije. Proti izdaji dovoljenja so se izrekli: svet za zdravstvo pri občinski skupščini, družbenopolitične organizacije v občini in tudi društvo zdravnikov. Menili so, da odpiranje zasebnih zobozdravstvenih ordinacij oziroma ambulant ne bi rešilo težav na tem področju. Nasprotno. Zavzeli so se, da je v občini treba čim prej zatreti tako imenovano črno zobozdravstveno prakso. Razen tega v radovljiški občini menijo, da je treba v prihodnje problemom te službe na vseh ravneh posvetiti večjo skrb in zagotoviti pogoje za normalno delo. / A. Ž.

Vir: Glas, 19. 9. 1970

.....

Sestavil Goran Lavrenčak

Prvič objavljeno: 01. 07. 2015

Zadnjič dopolnjeno: 31. 12. 2017

Za vse dopolnitve: goran.lavrencak@gmail.com